

Nr 79.

Av herr **Tjällgren**, om översyn av lagstiftningen angående rekvisition för krigsmaktens behov.

Partiella mobiliseringsåtgärder och den förstärkta försvarsberedskapen ha berett möjlighet att på skilda områden i viss utsträckning pröva de bestämmelser av olika slag, som avses att gälla i fall av krigsfara eller krig. Så har exempelvis i samband med den partiella mobiliseringen i Norrland praktiska erfarenheter kunnat göras i fråga om gällande rekvisitionslag och rekvisitionsförordning.

Det låter sig utan vidare konstateras, att inom allmänheten meningarna ofta varit mycket delade om dessa erfarenheter, till stor del beroende av den, som det vill synas, i olika trakter mycket skiftande tillämpningen. Obestridligt synes emellertid vara, att bestämmelsernas ordalydelse i viss mån lägga hinder i vägen för en rimlig tillämpning av rekvisitionsbestämmelse. I åtskilliga påvisade fall ha vederbörande militära förvaltningsmyndigheter förklarat sig anse, att ersättningar av olika slag borde utgå, men ansett sig förhindrade att göra dessa utbetalningar på grund av bestämmelsernas ordalydelse. I andra fall har man visserligen funnit, att gällande bestämmelser äro för restriktivt avfattade, men likväl förklarat sig taga risken av att ge ersättning, som man bestämmelserna till trots funnit skälig.

Även om i många fall sålunda genom myndigheternas praktiska och till stor del på skälighetsprövning grundade handläggning av ärendena olägenheter kunnat undvikas, har icke alltid så varit fallet.

Olika tillämpad praxis skapar osäkerhet och alstrar missnöje. Detta bör i möjligaste mån undvikas, så mycket mer som missnöjet återfaller på själva försvaret och lätt kan föranleda onödig irritation.

Rekvisitionslagens § 5 mom. 1. säger:

”Ersättning utgår *icke* för nyttjande av obegagnade byggnader, skogs- och hagmarker samt obrukade fält, *ej heller för kvarter, stallrum och plats under tak för material m. m.*”

Denna bestämmelse lägger ofta betydande hinder i vägen för erhållande av ersättning för kvarter och intrång av olika slag, samt för därav vållade olägenheter, även om uppenbara billighetsskäl skulle tala därför. Bestämmelsen uppmjukas endast delvis av tillägget i samma paragrafs mom. 2, som lyder:

”Pågår inkvartering under så *lång tid*, att kvartervärden därigenom åsamkas *särskilda* kostnader eller *avsevärda* olägenheter, må dock ersättning utgå med skäligt belopp.”

Denna bestämmelse synes ha gett rum för mycket olika tolkningar samt föranlett mycket växlande praxis.

För belysning av innebörden av det sålunda utan ersättning rekviderade kan ur gällande rekvisitionsförordning anföras (§ 8):

”Vid rekvisition av *kvarter, stallrum eller plats under tak för material m. m.* angives den tid, under vilken det rekviderade beräknas bli taget i anspråk, det antal officerare av olika grader jämte vederlikar, underofficerare eller vederlikar och manskap, för vilka kvarter skall beredas, de önskemål, som förefinnas i fråga om kvarterens belägenhet m. m., det antal hästar eller andra kreatur, som bör beredas stallrum, det utrymme under tak, som erfordras för material, samt där rekvisitionen tillika omfattar *förplägnad* och utfordring, antalet portionstagare för hel dag eller för vissa mål mat jämte antalet rationer för djur av olika slag. — — —”

I rekvisitionsförordningen § 14 säges även:

”Kvarter skall såvitt möjligt i tid av året, då sådant erfordras, vara uppvärmt och försett med lyse i nödig omfattning. I mån av tillgång skall kvartervärderna tillhandahålla officerare och underofficerare sängplatser med sängkläder samt manskapet sänghalm eller dylikt. I övrigt är personalen berättigad till den bekvämlighet, som med hänsyn till de lokala förhållandena och vars och ens tjänsteställning kan anses tillbörligt.”

Klart är att bestämmelser sådana som de anförda kunna ge rum för mycket olika tolkningar och vitt skilda utformningar av praxis. I många fall har det gått bättre än man med hänsyn till gällande bestämmelsers oklarhet eller restriktiva avfattning skulle ha anledning att förmoda.

I enskilda fall synas ersättningar ha utbetalats så pass rikligt att man känner sig tveksam om det kan vara lämpligt. Men i en hel del fall ha myndigheterna ådagalagt stark återhållsamhet med att lämna även rimlig och välmotiverad ersättning.

Ingendera av de anförda ytterlighetsriktningarna synes oss vara att anbefalla. Kostnaderna äro så stora att vi till fullo behjerta behovet av sparsamhet med statens medel även på detta område.

Å andra sidan förefaller det uppenbart att den enskilde har rätt till skälig ersättning för tillhandahållet kvarter o. s. v. liksom för andra former av intrång. Statsintresset kräver här att den enskilde bör vara skyldig att lämna vad som för försvarets behov kräves, men i enlighet med principen om enskild äganderätt bör han även vara berättigad till full ersättning för vad han tillhandahåller kronan. Avsteg från denna princip innebär i själva verket en godtyckligt avvägd form av beskattning för det allmännas behov av dem, som råka komma i det läget att utan ersättning tillhandahålla nyttigheter.

Under återopande av vad som anförts hemställas,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville hemställa om översyn av gällande rekvisitionslagstiftning med hänsyn till gjorda erfarenheter; ävensom

att därvid förslag till sådana lagändringar måtte utarbetas och föreläggas riksdagen, varigenom skälig ersättning lämnas för all enskild egendom, som med stöd av rekvisitionslagen tages i anspråk, samt för intrång.

Stockholm den 23 januari 1940.

L. Tjällgren.
